

**MINISTERIUM FÜR BILDUNG UND WISSENSCHAFT DER UKRAINE
NATIONALE BOHDAN-CHMELNYTZKYJ-UNIVERSITÄT TSCHERKASY**

Lehrwissenschaftliches Institut für Fremdsprachen

Lehrstuhl für Deutsche Philologie

014 Deutsche Sprache und Literatur

Lehrstuhlleiterin

Owsienko Lessia Oleksandriwnawna

(ініціали, прізвище)

(дата, підпис)

QUALIFIKATIONSARBEIT

Master-Abschluss

**FÖRDERUNG DER KOMMUNIKATIVEN KOMPETENZ IM
DEUTSCHUNTERRICHT IN DER ANFANGSPHASE**

Studentin der Gruppe 85, Shevchenko, Larysa Olehivna _____

(підпис)

**Wissenschaftliche Betreuerin, Dozentin, Dr. sc. philol., Shvydka, Liudmyla
Volodymyrivna _____**

(підпис)

Tscherkasy – 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Навчально-науковий інститут іноземних мов

Кафедра німецької філології

Спеціальність 014 Середня освіта

Німецька мова і література

До захисту допускаю

Завідувачка кафедри

Овсієнко Леся Олександрівна

(ініціали, прізвище)

(дата, підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітнього ступеня "магістр"

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ
НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ**

Студентка групи 85, Шевченко Лариса Олегівна _____

(підпис)

Науковий керівник, канд. філолог. наук., доцент, Швидка Людмила

Володимирівна _____

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	8
1.1.Поняття комунікативної компетентності в науковій літературі.....	8
1.2.Психологічні особливості молодших школярів.....	15
1.3.Методи та форми розвитку комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку на уроках німецької мови.....	23
Висновки до розділу 1.....	
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ	33
2.1.Діагностика рівнів розвитку комунікативної компетентності молодших школярів.....	33
2.2.Система роботи щодо розвитку комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку на уроках німецької мови на початковому етапі.....	41
2.3.Аналіз результатів експериментального дослідження.....	47
Висновки до розділу 2	
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ	

ВСТУП

У сучасному світі, з його стрімкими темпами інформаційних змін та глобалізацією, вивчення іноземних мов стає необхідністю, адже воно відкриває широкі можливості для особистого і професійного розвитку. Одним із ключових складників успішного вивчення іноземної мови є формування комунікативної компетентності. Німецька мова, зокрема, завдяки своїй розповсюдженості та впливовості, набуває все більшого значення у сучасному освітньому просторі.

На початковому етапі вивчення німецької мови великою мірою визначається ефективністю формування комунікативної компетентності. Це поняття охоплює не лише здатність розуміти і використовувати граматичні структури чи словниковий запас, але й навички виразного мовлення, розуміння культурних особливостей та здатність взаємодіяти в різноманітних ситуаціях.

Важливим аспектом є впровадження інноваційних методів та підходів у процес викладання. Ігрові технології, ситуативні вправи та комунікативно-орієнтовані завдання можуть стати потужними інструментами у руках учителя для активізації інтересу учнів до вивчення мови та сприяння їхньому розвитку як мовців.

Вивчення німецької мови на початковому етапі не тільки розширює світогляд учнів, але й формує в них навички ефективною комунікації, що є важливим складником успіху в глобальному суспільстві. Тому, розглядаючи питання формування комунікативної компетентності на уроках німецької мови, важливо розуміти, що цей процес не лише передбачає засвоєння мовних норм, а й розвиток творчого та контекстуального мислення учнів.

Актуальність дослідження процесу формування комунікативної компетентності на уроках німецької мови на початковому етапі є незаперечною в сучасному освітньому контексті. Нові реалії глобалізації та високих технологій визначають важливість володіння іноземними мовами, а німецька

мова, як мова одного з найбільших економічних гравців у світі, має особливе значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням специфіки формування комунікативної компетенції на початковому етапі вивчення іноземної мови займалося чимало видатних українських та зарубіжних дослідників, зокрема такі як: С. Д. Абрамович [1], В. І. Бондар [4], Ю. С. Вторнікова [6], Ю. О. Жук [8], К. П. Зайцева [11], Л. А. Карпенко [13], Н. Г. Клименко [15], Е. С. Кононихіна [17], С. Є. Лупаренко [20], С. Ю. Ніколаєва [25], Е. Сидор [30], К. Є. Сумнівельний [32].

Мета кваліфікаційної роботи полягає у розробці системи розвитку комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку на уроках німецької мови на початковому етапі.

Відповідно до мети нами було поставлено і виконано такі **завдання**:

- охарактеризувати поняття комунікативної компетентності в науковій літературі;
- розглянути психологічні особливості молодших школярів;
- охарактеризувати методи та форми розвитку комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку на уроках німецької мови;
- продіагностувати рівні розвитку комунікативної компетентності молодших школярів;
- розробити систему роботи щодо розвитку комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку на уроках німецької мови на початковому етапі;
- здійснити аналіз результатів педагогічного дослідження.

Об'єктом дослідження є процес розвитку комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку.

Предметом дослідження: формування комунікативної компетентності на уроках німецької мови на початковому етапі.

Наукова новизна дослідження процесу формування комунікативної компетентності на уроках німецької мови на початковому етапі полягає в додаванні важливих аспектів та інноваційних підходів до вивчення іноземної мови. Дослідження вдосконалює і розробляє методики викладання, які акцентують увагу на розвитку комунікативних навичок, враховуючи не лише граматичні аспекти, але й виразне мовлення та взаємодію в реальних ситуаціях. Дослідження враховує різноманітність індивідуальних стилів навчання та розробляє підходи, які можуть бути адаптовані до різних потреб та особливостей учнів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні системи роботи щодо розвитку комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку на уроках німецької мови на початковому етапі. Результати педагогічного дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки студентів при викладанні навчальних дисциплін та в практичній роботі вчителів початкової школи під час підготовки і проведення занять з німецької мови.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження були предметом обговорення на Всеукраїнській науково-практичній конференції: Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі (Вінниця, 2023 р.);

I Всеукраїнській науково-практичній конференції: Міжособистісна комунікація та перекладознавство: сучасні перспективи розвитку (Черкаси, 2023 р.);

XXIV Всеукраїнській науковій конференції молодих учених: Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «РОДЗИНКА – 2023» (Черкаси, 2023 р.).

Публікації. Основні положення й результати кваліфікаційної роботи викладено в 3 публікаціях авторки.

У процесі написання кваліфікаційної роботи використано сукупність загальнонаукових **методів**: метод аналізу наукових праць, метод порівняння, а

також – поєднання історичного та логічного методів, і міждисциплінарного підходу з використанням даних історії, педагогіки, психології та інших дисциплін.

Інформаційну основу дослідження складають бази нормативних документів, статистичні та спеціальні періодичні довідники, вітчизняні й закордонні видання, збірники наукових праць з теми роботи.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Поняття комунікативної компетентності в науковій літературі

У сучасних умовах глобалізації суспільства, інтеграції української освіти в європейський освітній простір та збільшення міжнародного науково-професійного спілкування, особливо важливим стає розвиток та удосконалення навичок комунікативної компетентності в іноземних мовах. Якість освіти в Європі гарантується дотриманням принципів мовної різноманітності та багатомовності. У загальноєвропейських рекомендаціях щодо мовної освіти зазначено, що багатомовність – це знання певної кількості мов або співіснування різних мов у незалежних суспільствах [25, с. 145].

Характеризуючи поняття комунікативної компетентності в науковій літературі, варто зазначити, що останніми роками дослідники активно вивчають теоретичні питання в контексті мовленнєвих дій. Відповідно до цього дітей дошкільного віку заохочують до вивчення мов з метою налагодження співпраці, міжкультурного діалогу, координації дій та запобігання конфліктам. Тому більшість дослідників вважають здатність людей ефективно усно чи письмово спілкуватися рідною та іноземною мовами важливим показником комунікативної компетентності.

Н. Бідюк, досліджує проблеми вивчення іноземних мов у контексті навчання впродовж життя, пояснюючи комунікативну компетентність особистості як сукупність здібностей, знань, умінь, навичок, установок, цінностей, Особиста ініціатива та комунікативний досвід, необхідний для розуміння інших і формулювання власного плану мовленнєвої поведінки, відповідного цілям, сфері та ситуації спілкування, уміння активно взаємодіяти та навчати інших суб'єктів мовлення [3, с.90].

Борис Завіниченко у своєму аналізі змістовних питань комунікативної компетенції в іноземних мовах визначив наступні складові:

1. Гностичний компонент: це знання про природу та особливості спілкування включаючи професійне спілкування. Він охоплює розуміння стилів мовлення, загальнокультурну компетентність, необхідну для розуміння та виявлення прихованих сенсів у спілкуванні, а також співчуття до асоціацій співрозмовника.

2. Комунікативний компонент: включає в себе навички, які дозволяють створювати зв'язок з іншими особами під час спілкування, управляти ситуацією комунікації з іншими мовцями, володіння мовною культурою, експресивними та сприймально-рефлексивними здібностями, які сприяють розумінню внутрішнього світу співрозмовника та власної особистості.

3. Емоційний компонент: це гуманістична орієнтація на спілкування, зацікавленість у взаємодії з іншою людиною, готовність до особистісних та діалогічних взаємин, розвинуте співчуття та рефлексія, високий рівень ідентифікації з професійними та соціальними ролями, позитивне уявлення про себе та психоемоційний стан.

Як стверджують Г. Коваль, Н. Деркач і М. Наумчук, «розвиток комунікативної компетентності відбувається протягом усього життя людини. У будь-якому віці комунікація виступає як важлива складова системи особистих потреб. Людина бере участь у різноманітних виданнях діяльності, входячи в різні групи, що веде до різноманітності комунікативних сфер, для задоволення яких вона залучається до різноманітних систем відносин і одночасно збагачує свій соціальний досвід.» [16, с. 123].

Кенел М. та Суейн М. поділяють іншомовну комунікативну компетенцію на такі компоненти: «граматика, соціолінгвістика, дискурс і стратегії. Учені розуміють комунікативну компетенцію як систематичні знання та навички, необхідні для спілкування між людьми» [33, с 23].

У своїй концепції комунікативної компетенції вони мають на увазі знання індивіда мови та інших аспектів використання мови (свідомого чи несвідомого). Вони вважають, що знання поділяються на три категорії: знання основних граматичних принципів, знання того, як використовувати мову для

досягнення комунікативних функцій у соціальних контекстах, і знання того, як поєднати вимову та комунікативні функції на основі принципів дискурсу. За їх розумінням, вміння втілюються в застосуванні знань у практичних умовах спілкування.

У традиційному підході до розвитку мовлення С. Абрамович та М. Чикарьова дійшли висновку: «розвиток комунікативної компетентності починається з набуття дитиною вміння встановлювати стосунки з партнерами по спілкуванню, дотримуючись встановлених правил етикету, навчаючись у інших через спостереження та наслідування»[1, с. 212].

Цю точку зору підтримує С. Іванова, яка вважає, що «засвоєння і закріплення вокальних, лексичних і граматичних мовних навичок не замінить вміння слухати і розуміти інших, висловлювати свою думку, домовлятися – тобто спілкуватися» [12, с. 14].

М. Вашуленко розглядав природу спілкування в контексті поняття універсальної навчальної дії, «виокремлюючи в його складі такі основні компоненти: потреба дитини у спілкуванні з дорослими та однолітками; оволодіння певними вербальними та невербальними засобами спілкування; потреба у співпраці; позитивне ставлення до процесу; орієнтація на партнера по спілкуванню; вміння слухати співрозмовника» [21, с. 65].

Дослідниця Ж. Петрочко зазначає: «навчитися спілкуванню можна лише через спілкування. Спостереження за комунікативними взаємодіями не лише дає можливість тренувати набуті когнітивні засоби, але й допомагає оволодіти засобами регуляції особистої комунікативної поведінки. Зокрема, процес комунікативної взаємодії дає можливість розвивати набуті пізнавальні засоби". Спостереження дозволяє виявити систему правил, за якими люди організовують взаємодію. Спостерігачі можуть дізнатися, які правила сприяють успіху комунікаційного процесу, а які заважають йому, зосереджуючись на результатах взаємодії» [29, с. 213].

Є. Сидор вважає, що «саме спілкування є визначальною рисою соціальності як на соціальному, так і на індивідуальному рівні. Взаємодія є не

лише головним компонентом структури суспільних відносин, але й ядром соціального світу людини, що базується на комунікативних відносинах. Цей процес органічно включає комунікативну функцію (тобто здатність обмінюватися інформацією) та інтерактивну функцію (тобто здатність суб'єктів взаємодіяти під час контакту). На її думку комунікативна культура – це специфічний прояв суспільної культури, з якою вона пов'язана генетично, змістовно та ієрархічно» [30, с. 19].

Серед комунікативних здібностей молодших школярів, К. Зайцева виділяє такі:

- індивідуально-психологічні якості особистості соціальної спрямованості (контактність, емпатійність, доброзичливість);
- навички соціально-комунікативної діяльності (знання законів безконфліктного спілкування з оточуючими, навички культури поведінки, вміння швидко орієнтуватися в знайомій і незнайомій ситуації тощо);
- потреба вступати в соціально-комунікативну діяльність;
- уміння аналізувати й адекватно оцінювати соціально-комунікативні ситуації та відслідковувати свій стан у ділових та особистісних контактах з оточуючими [11, с. 67].

Рис.1.1. Комунікативні здібності молодших школярів

Комунікативні навички стосуються здатності спілкуватися чітко та вільно. Це використання вербальних і невербальних засобів, зміна глибини й обсягу спілкування, а також майстерність інтерпретувати невербальні вирази інших. Ці навички розвиваються через пряму взаємодію і виникають як результат власного досвіду у спілкуванні з іншими людьми.

Джерелами розвитку комунікативних умінь є: формування комунікативних умінь у процесі взаємодії з іншими, управління культурною спадщиною, спостереження за поведінкою інших під час спілкування, відтворення уявних ситуацій спілкування.

Спираючись на дослідження процесу розвитку первинної комунікативної потреби дітей, М. Лисіна вважає, що ця потреба виникає в результаті взаємодії дітей з оточенням. У той же час, соціальна поведінка дорослих формується з самого початку життя. Дитина розглядається як суб'єкт спілкування, тобто як рівноправний партнер, і водночас стимулюється до оволодіння навичками спілкування» [19, с. 154].

У процесі спілкування діти включаються в комунікативну діяльність, результатом якої є взаємовідносини, формування власного іміджу та іміджу партнерів по спілкуванню. З лінгвістичного погляду продуктом комунікативної діяльності є мовний текст у формі монологу чи діалогу.

Мовленнєва комунікативна діяльність включає процес цілеспрямованого та різноманітного використання дітьми мовлення в міжособистісній взаємодії з дорослими та однолітками (діалогічне мовленнєве спілкування), продукування власних текстів мовлення (монологічне мовлення), сприйняття-розуміння-передачу змісту тексту мовлення (безперервне мовлення оточуючих, художні твори, повчальні розповіді під час безпосереднього контакту та через інформаційні засоби).

Комунікативно-мовленнєва поведінка дітей визначається конкретними комунікативними ситуаціями, які сприяють виникненню ситуативних мотивацій: потреби у виконанні конкретних мовленнєвих форм поведінки та внутрішньої мотивації спілкування (основою якої є формування вербальної

потреби спілкування). Особливість комунікативно-мовленнєвої діяльності полягає в тому, що вона є власною діяльністю дитини і породжена життєвими потребами і вимогами, тому її розвиток не має бути відокремленим від життя дитини, а навпаки, має увібрати в себе всі її знання [13, с. 78].

Погляди на мету вивчення іноземної мови змінюються з точки зору багатомовної освіти та формування комунікативної компетентності в рекомендаціях щодо мовної освіти в Європі. Раніше це тлумачилося як просте досягнення «оволодіння» спілкуванням однією, двома або навіть трьома мовами, при цьому кожна мова розглядалася окремо, з «ідеальним носієм мови» як явною моделлю.

Сучасні дослідники по-різному визначають «іншомовну комунікативну компетенцію». Враховуючи велику кількість лінгвістів, які працюють над поняттям «комунікативна компетенція», виникла низка комбінаторних концепцій, однак відповідних для теми нашого дослідження. Вважалося, що «володіння мовою» стало фундаментальним поняттям.

Мовознавець Ф. Бацевич чітко розрізняв мовну та комунікативну компетенції. Він вважає, що «лінгвістична здатність знання – це учасники мовної комунікації (мовний код), тобто правила формування і перетворення правильних мовних структур та інформації» [2, с. 202].

Більшість вітчизняних науковців вважають, що іншомовна комунікативна компетенція – це здатність особистості спілкуватися іноземною мовою та використовувати іноземну мову відповідно до конкретних ситуацій. Згідно з ними, вона охоплює такі компетенції: лінгвістичну (знання мови та пов'язані з нею навички), мовленнєву (аудіювання, говоріння, читання, письмо) та соціокультурну (місцеві та мовні місцеві знання, цінності тощо).

Фредерік Бахман та Стефан Пелмер у своєму дослідженні іноземної комунікативної здатності визначили критерії оцінки майстерності у володінні іншими мовами наступним чином:

1. Мовні знання включають організаційні знання у граматичному і текстовому контексті, а також прагматичні знання, які стосуються

функціонального використання мови та її використання у соціальних ситуаціях.

2. Метакогнітивні стратегії включають вміння оцінювати, встановлювати цілі та планувати процес навчання чи спілкування, що включає у себе вміння рефлексії над власним навчанням та ефективним використанням мови.

Отже, у науковій літературі поняття комунікативної компетентності визначається як сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування людини з іншими людьми в різних сферах життєдіяльності. Комунікативна компетентність є важливою складовою особистості, яка визначає її успіх у професійній, соціальній і особистій сферах. Розвиток комунікативної компетентності є важливим завданням для кожної людини. Це завдання може бути вирішене шляхом цілеспрямованої роботи над собою, а також за допомогою спеціально розроблених навчальних програм і тренінгів. Іншомовна комунікативна здатність є не тільки зовнішньою символічною системою, що обслуговує спілкування, а й невід'ємним атрибутом самої людини, її психологічних і психофізіологічних функцій, вона має складну структуру і виявляється у взаємодії та взаємопроникненні пізнавальної, лінгвістичної, соціокультурної та навчальної діяльності, ступінь її сформованості дозволяє здійснювати іншомовну діяльність.

1.2. Психологічні особливості молодших школярів

Характеризуючи психологічні особливості молодших школярів, варто зазначити, що особливістю цього віку є формування нової ситуації в соціальному розвитку, в якій основна діяльність перетворюється на гру. Молодші школярі активно опановують інші види діяльності, а в психологічній та особистісній сфері проходять важливі процеси, які потребують вищої інтенсивності інтелекту [18, с. 54].

Соціальний розвиток дітей молодших класів характеризується формуванням основних кіл відповідальності, змінюються і набувають нових форм стосунки з дорослими: спільні дії поступово замінюються самостійним виконанням дітьми доручень дорослих, з'являється можливість систематичного навчання; встановлюються стосунки у взаємодії дитини з однолітками; внутрішня позиція молодшого школяра щодо оточуючих характеризується усвідомленням свого «Я» і своєї поведінки, відсутнє глибоке розуміння світу дорослих, їх діяльності та стосунків. Діти поводяться як дорослі, але у формі сюжетно-рольової гри.

6-10 років – молодший шкільний вік, який є дуже важливим для пізнавального, інтелектуального та особистісного розвитку дітей. Те, що можна назвати базовим віком, це коли у дитини багато особистісних сторін і відпрацьовані всі моменти, які формують позицію «Я». 90% особистісних якостей дитини формується в 6-7 років. Діти активно сприймають різноманітну інформацію. Науково доведено, що дитина в цьому віці може запам'ятати стільки, скільки потім не зможе запам'ятати ніколи. У цьому віці дитина цікавиться всім, що стосується навколишнього світу, завдяки чому розширюється її світогляд [24, с. 312].

Цей період часто описують як чутливий для розвитку всіх пізнавальних процесів: уваги, сприйняття, мислення, пам'яті та уяви. У зв'язку з усіма цими аспектами розвитку, ігровий матеріал стає більш складним, логічним та інтелектуальним, оскільки дитина повинна мислити та розвивати власні міркування. Ігри зі словами корисні тим, що діти вже вживають у мовленні синоніми та антоніми, розрізняють голосні та приголосні звуки, можуть визначити кількість складів у слові та фонем у слові.

У віці від 6 до 10 років важливим аспектом є самооцінка дитини та її уявлення про інших. Діти можуть відзначати свої сильні та слабкі сторони, розповідати одноліткам про свої особисті якості, а також звертати увагу на взаємовідносини між дорослими та між дорослими і дітьми. Проте, батьки все

ж є важливим прикладом для своїх дітей і впливають на їхні стосунки та сприйняття світу [24, с. 313].

Діти набувають здатності розглядати предмети, постійно розрізняти їх частини, встановлювати зв'язки між ними. Мозок дитини активно розвивається. Він визначає найбільш істотні характеристики предмета, групує предмет за матеріалом, Використовувати, вивчати поняття «частина», «ціле», «рівне» і «нерівне». Діти цього віку здатні розуміти найпростіші причинно-наслідкові зв'язки між явищами, з якими вони знайомі з минулого досвіду. Розуміння причин і наслідків демонструє чутливість до протиріч, елемент критичного мислення. Розв'язуючи задачу, діти намагаються зрозуміти проблему та вирішити її через дії [24, с. 314].

Молодші школярі краще запам'ятовують слова для опису предметів, ситуацій та дій, коли це пов'язано з практичними, ігровими або трудовими заняттями. Чим більш активна та змістовна є діяльність дитини, тим ефективніше вона вивчає та запам'ятовує нову інформацію завдяки мимовільній пам'яті.

Самооцінка дитини є дуже емоційною та сильно залежить від того, як дорослі реагують на неї. Під час спілкування з дорослими у дітей розвивається потреба у взаємній довірі, а також уміння розуміти та сприймати емоційний стан дорослих. Дитина часто спрямовує свою самооцінку на основі того, як вона бачить, що дорослі відносяться до неї та світу навколо. Дорослі є джерелом інформації для дітей, фактором розвитку стійких емоцій і позиції відкритого спілкування з оточуючими та світом загалом. Навіть коли дитина оцінює своїх друзів, вона просто повторює те, що чула про них від дорослих. Те ж саме відбувається і з самооцінкою – «Я хороший, бо так сказала мама».

Дослідження відображають, що уявлення батьків про самооцінку та тип стосунків, які вони практикують зі своїми дітьми, мають великий вплив на формування самооцінки у дітей. Діти, виховані в демократичних стосунках з батьками, часто виявляють більш швидкий інтелектуальний розвиток, креативність, емоційну стабільність та вміння керувати своєю поведінкою. У

той час як діти авторитарних батьків часто можуть мати проблеми з емоційною стабільністю, бути неслухняними або агресивними. Позитивне оцінювання та підтримка з боку вчителів і персоналу школи можуть сприяти підвищенню самооцінки та впевненості у дітей. Тому, взаємодія з вчителями впливає на формування позитивного або негативного відчуття власної цінності учнями. [27, с. 203].

У дітей молодшого шкільного віку формування «Я-концепції» значною мірою залежить від успішності їх навчальної діяльності і домінує в цій віковій групі. Щодо оцінки вчителем успішності дітей, то він стає головною фігурою, під впливом якого в учнів молодших класів формується уявлення про власні навчальні здібності, які складають основну частину реального «Я-дитини». Часто молодший школяр на основі оцінок робить висновки не тільки про свої здібності, а й про себе в цілому. Однак дітям важко бути одночасно і оцінювачами, і оцінюваними, тобто бачити себе з точки зору інших, тому здатність оцінювати інших розвивається швидше, ніж уміння оцінювати себе [28, с. 285].

Успіхів у навчанні та соціальний статус молодших школярів у групі залежить від того, чи будуть у центрі уваги кращі учні. Соціальна взаємодія молодшого учня неминуче позначиться на його «Я-концепції», допоможе дитині розвинути самостійність і звільнитися від батьків. У зв'язку з цим у віці 6-10 років дитина починає прагнути зайняти нову, більш зрілу позицію в житті і займатися новою соціально значущою діяльністю. До початкової школи діти починають усвідомлювати, що вони є об'єктом у навчальній діяльності та суб'єктом у системі міжособистісних стосунків, тобто усвідомлює особистість власне соціальне «Я», є чинником індивідуальних новоутворень – внутрішнього позиціонування дітей молодшого шкільного віку [31, с. 158].

На формування соціального «Я» молодших школярів – одного з найважливіших структурних елементів «Я-концепції» – впливає не лише оцінка дорослих – учителів, батьків, однолітків. У дорослих групах завжди є кліки, засновані на особистих уподобаннях і спільних інтересах. У молодших

школярів мікрогрупи зазвичай складаються з двох осіб та ґрунтуються на спільних інтересах, які вирізняються у даний момент. Діти цього віку часто утворюють близькі стосунки з іншими дітьми, з ким вони мають спільні інтереси або хобі, і ці стосунки можуть бути тісними та важливими для них у їхньому соціальному розвитку. Такі мікрогрупи можуть формуватися навколо ігор, активностей на подвір'ї, уроках або спільних захопленнях. До десяти років «Я-концепція» формується під впливом однолітків незалежно від статі [31, с. 159].

Соціальна взаємодія молодших школярів з однолітками грає важливу роль у формуванні їхньої "Я-концепції" - уявлення про себе як особистості. Учні спілкуються, взаємодіють та сприймають себе через взаємодію з оточуючими дітьми.

У шкільному середовищі вони взаємодіють у різних групах, де існують певні соціальні норми та ієрархії. Це можуть бути групи за інтересами, академічні групи тощо. Кожен учень у такій групі може мати своє місце та роль, що може вплинути на сприйняття себе самого та своєї позиції у власній "соціальній картині світу". У цих випадках, однак, дитина не оцінюється за якоюсь окремою ознакою, яка забезпечить їй місце в певній групі. Навпаки, дитина постійно переходить з однієї категорії в іншу. Дитина знає, що вона є набором можливостей. Здатність молодших школярів відкривати себе та уявляти себе в різних середовищах є чинником, який зміцнює індивідуальність. [23, с. 76]. Образ інших, тобто образ близьких нам людей, формується у кожної людини під впливом емпатії, тобто здатності співчувати іншим, що є передумовою формування емоційного Я-образу.

З віком емоції у молодших школярів стають більш тривалими, стійкими та глибшими. Цей рівень розвитку емоційної сфери особистості сприяє формуванню у дітей постійних інтересів та відкриттю нових можливостей для довготривалих дружніх стосунків.

Діти молодшого шкільного віку починають відчувати та розуміти свої емоції більш чітко, що допомагає їм розвивати стійкий інтерес до певних

занять, хобі, чи знань. Це може сприяти формуванню глибоких і стійких інтересів, які є основою для формування дружби.

Діти мають спільні та сильні інтереси, це сприяє утворенню довгострокових дружніх зв'язків. Вони мають спільні теми для обговорень, діляться емоціями та досвідом, що сприяє утворенню тісних та стійких дружніх зв'язків. Формування ідеального образу «Я» нерозривно пов'язане з формуванням образу соціального «Я» та емоційного образу «Я». Саме під час емоційно насичених соціальних взаємодій із значущими людьми формується ідеальне «Я». Тому формування «Я-образу» особливо сильно проявляється в дружніх взаємодіях, адже через інших ми стаємо собою. Водночас дружба сприяє розвитку «свого ідеалу» [27, с. 56].

Учні дошкільного віку ще не можуть розрізнити реальні, очікувані та можливі плани, не можуть розрізнити прагнення та досягнення, в той час як учні молодших класів починають по-іншому думати про свої реальні та ідеальні уявлення. Зміст ідеального образу «я» нормальної дитини складають переважно позитивні якості. Ідеальне «Я» відіграє важливу роль у формуванні особистості – діти прагнуть поводитися відповідно до свого ідеального образу «Я», який асоціюється з образом конкретної людини.

Вперше формуються довільні спогади шляхом повторення, елементарної систематизації матеріалу. Витривалість уваги підвищується. Це підтверджується тим, що діти можуть грати в одну і ту ж гру тривалий час, неодноразово перериваючи і продовжуючи знову. Репродуктивна увага багатша. Слухаючи художній твір, діти уявляють героїв і переживають разом з ними певні емоції.

У молодших школярів спостерігається певний рівень стабільності у концентрації. Однак, цей процес може значно варіюватися в залежності від особливостей розвитку нервової системи кожної дитини. У цьому віці можливості для довільної уваги ще досить обмежені, і тому дуже важливо систематично працювати над її розвитком. Це може включати різноманітні методи і стратегії, такі як ігрові вправи, розвиваючі завдання, та інші активності, які сприяють підвищенню уваги та концентрації у дітей. Поступове

вдосконалення здатності утримувати увагу впродовж тривалішого часу може бути досягнуте через практику та постійне тренування навичок управління увагою. [24, с. 312].

Воля дитини переростає в здатність ініціативно досягати певної мети, долати внутрішні та зовнішні перешкоди, свідомо регулювати свою поведінку. Цілі, які встановлюють дорослі перед учнями, мають значний вплив на формування їхньої цілеспрямованості та мотивації до діяльності. У процесі навчання та виховання, встановлення конкретних цілей є ключовим елементом, який допомагає учням керувати своєю увагою та зусиллями для досягнення певних результатів.

Спеціально сплановані цілі можуть бути досягнуті у різних формах навчальної діяльності, включаючи сюжетно-рольові ігри. У цих іграх, дорослі можуть встановлювати завдання, спрямовані на розвиток різних навичок, таких як планування, співпраця, виконання правил гри та розвиток творчості. Це сприяє розвитку цілеспрямованості та розумінню дітьми того, що конкретні дії призводять до досягнення поставлених цілей.

Серед молодших школярів коло спілкування значно розширюється. Світ соціальних стосунків дорослих, у який намагається увійти дитина, все частіше стає об'єктом її уваги. У центрі її та її повсякденного життя доросла людина, яка бере на себе функції та потреби суспільства. Основною потребою є бажання співіснувати з іншими, мати з ними безпосередній контакт і постійно взаємодіяти зі світом дорослих. Проте свій час діти проводять у опосередкованому, а не в прямому контакті зі світом дорослих.

Важливою ознакою соціального контексту, в якому розвиваються діти, є стабільність стосунків з однолітками, формування «дитячого суспільства», дитячої субкультури зі своєю територією, співіснування правил, інтересів, ролей, переваг.

Таблиця 1.1.

Орієнтовні показники психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку

Психічні функції і соціальна поведінка	Достатній рівень	Низький рівень
1. Мислення і мовлення	Вміє створювати оповідання за допомогою малюнків, де розгортаються події з минулого, сучасності та майбутнього. Розуміє, які питання можна використувати для цього	Переказуючи сюжет не може пояснити, як герой опинився у цій ситуації або як все закінчиться.
2. Моторика	Загальна: має навички стрибків у довжину не менше 70 см. Дрібна моторика: володіє вмінням розфарбувати коло діаметром 2 см.	Не може здійснити стрибок у довжину з місця або досягає результату менше 70 см. Недбало наносить фарбу на коло (грубо перетинає лінію, виникають великі пробіли).
3. Увага і пам'ять	Уважна та концентрована. Швидко та на довго запам'ятовує вірші, призначені для свого віку, після численних повторень, і це виходить успішно в цілому.	Проявляє розсіяність, неуважність, відволікається. Запам'ятовує вірші зусиллям і не надовго.
4. Соціальні контакти	Має навички гри з іншими дітьми, уникає конфліктів і дотримується правил гри.	Часто вступає в конфлікти з іншими дітьми, проявляє схильність до образ, може втягуватись у бійки. Виявляє уникання контактів з іншими дітьми, віддає перевагу грі в одиночку. Не має друзів в дитячому садку або на подвір'ї.

Отже, у молодших школярів відбувається значне зростання бажання спілкуватися з однолітками. Для них важливе отримання оцінок від інших дітей. Діти уникають тих видів поведінки, які інші однолітки вважають неприйнятними.

Діти цього віку самостійні та активні. Це виражається в самостійному вирішенні завдань, які з'являються в грі, виборі тем гри, проведенні розслідувань і суджень. З шести років починає розвиватися схильність до певних видів діяльності, інтерес до розуміння світу не в цілому, а в різних його сферах. До цього ж періоду відносяться перші переконливі прояви раннього розвитку здібностей та обдарованості (художньої, математичної, академічної тощо).

1.3.Методи та форми розвитку комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку на уроках німецької мови

Розвиток комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку є одним із основних завдань навчання німецької мови на цьому етапі. Діти цього віку мають природну здатність до мовного спілкування, тому важливо створити умови для її розвитку та збереження.

Сучасна система освіти характеризується переходом до ідеї безперервної освіти, що вимагає нових стандартів. Це призводить до початку вивчення іноземних мов з першого класу. Освоєння особистісних та загальних навичок повинно бути не тільки прив'язане до конкретного предмету. Предметні результати відображають знання та навички, набуті учнями під час вивчення певного предмету, включаючи специфічні дії в цій області, а також основи наукових знань, які складають сучасне наукове уявлення про світ. Відповідно до Державного освітнього стандарту предметні результати освоєння дисципліни «Іноземна мова» повинні відображати:

1. Отримання початкових навичок усного та писемного спілкування з носіями іноземної мови, враховуючи власні мовні можливості та потреби; вивчення правил мовної та невербальної поведінки.

2. Оволодіння базовими мовними концепціями на початковому рівні, необхідними для орального та писемного володіння іноземною мовою; розширення знань у мовній сфері.

3. Розвиток дружнього ставлення та толерантності до носіїв інших мов на основі ознайомлення з життям однолітків у різних країнах, вивчення дитячого фольклору та доступної дитячої художньої літератури.

Р. Штайнер підтвердив важливість вивчення іноземних мов з раннього віку, оскільки період «другої семирічки» особливо сприятливий для вивчення іноземних мов. Починаючи з 7 років, учні пройдуть період «рубікону» – важливий період становлення і розвитку внутрішнього життя, коли здібності

дитини – опанування, навчання, розуміння – не зовнішні, а духовні і внутрішні.

На цьому етапі продовжується зростання пізнавальних можливостей молодших школярів. Активно розвивається пам'ять, уява, логічне мислення. Учні мають змогу узагальнювати, порівнювати та встановлювати зв'язки між поняттями. Розвивається словесно-логічне мислення, міркування, уміння робити висновки [20, с. 3].

Тому, починаючи з початкової школи, учні починають опановувати дві іноземні мови. Навчально-виховний процес має свої особливості, що залежать від особливостей характеру, сприйняття, уваги та пам'яті дитини. При вивченні іноземної мови особлива увага приділяється оволодінню живою розмовною мовою, тому протягом усього процесу навчання діти вивчають розмовну мову, вірші, пісні, потішки, ігри, сценки іноземною мовою.

Особистісні досягнення охоплюють готовність та здатність учнів до самовдосконалення, їхню мотивацію до навчання та пізнання, а також систему цінностей та смислових установок, які відображають їхні індивідуальні переконання, соціальні навички та особисті якості. До цих результатів також відноситься розвиток принципів громадянської ідентичності.

Метапредметні досягнення включають у себе універсальні навчальні дії, які учні засвоюють - пізнавальні, регулятивні та комунікативні, що сприяють розвитку ключових компетенцій та допомагають у навичках навчання, а також використання міжпредметних понять.

Основна мета вивчення іноземних мов сучасності полягає в формуванні іншомовної комунікативної компетентності. Це передбачає здатність та готовність здійснювати міжособистісне, міжкультурне та іншомовне спілкування з носіями мови. Формування іншомовної комунікативної компетентності охоплює розвиток загальних та спеціальних умінь, використання універсальних методів діяльності та оволодіння прийомами самостійного вивчення мов та культур, у тому числі з використанням новітніх інформаційних технологій. [5, с. 103].

Основними принципами формування іншомовної комунікативної компетенції є:

1. Принцип формування майбутнього фахівця як самостійної та творчої особистості, здатної керувати собою у процесі комунікації;

2. Принцип педагогічної комунікативності: комунікація має сприяти діалогічному типу спілкування між учасниками освітньої діяльності, педагогічна інформація має бути зрозумілою та створювати умови для співробітництва, педагогічна інформація має сприяти кращому пізнанню людьми один одного;

3. Принцип переведення учня з споглядальної та виконавчої позиції на позицію активного, рівноправного суб'єкта комунікації;

4. Принцип мотивованого освоєння навчальними комунікативними навичками як необхідної умови взаємодії в інформаційно насиченому суспільстві;

5. Принцип доцільної взаємодії суб'єктів освітньої діяльності у формуванні комунікативної компетентності;

6. Принцип цілісного (комплексного) підходу формування комунікативної компетентності [9, с. 196].

Вихідним орієнтиром методичної діяльності вчителя німецької мови, який навчає молодших школярів, є практична мета навчання цього предмета у загальноосвітній школі. У відповідності до вимог чинної програми вона полягає у практичному опануванні учнями мовленнєвих умінь на рівні, достатньому для здійснення іншомовного спілкування в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі в типових ситуаціях.

З урахуванням психолого-фізіологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку найбільш оптимізованим методом початкового навчання є словесні ситуації. Такі комунікативні ситуації в класі є цінним методом вивчення іноземної мови, який стимулює мислення, заохочує творчість, допомагає учням розвивати та застосовувати навички мовлення, а також розвивати мотивацію до навчання. Такий підхід підвищує інтерес учнів до

занять, а головне – робить їх навчання веселим, змістовним і творчим. Під комунікативною ситуацією розуміється сукупність необхідних і достатніх умов для здійснення мовленнєвої дії за наміченим планом.

На уроках німецької мови вчителі створюють ситуації, коли учні спілкуються парами в малих групах. Це допомагає урізноманітнити навчальну програму. Ігрова мотивація також відіграє важливу роль. Вона являє собою систему мотиваційних причин, які надихають потреби молодших учнів у грі. Працюючи в групах, учні демонструють мовну самостійність і можуть допомагати один одному. На уроці вчителі виступають організаторами спілкування, ставлячи запитання та звертаючи увагу на оригінальні ідеї учасників.

У процесі організації роботи учнів, вчитель повинен дотримуватися таких принципів:

1. Учні мають можливість виразити свою думку власними словами, замість запам'ятовування чи переказу тексту. Комунікація потребує обміну інформацією, яку учень може отримати у процесі спілкування, а інший учасник повинен її передати.

2. Зворотний зв'язок допомагає учневі, який передає інформацію, зрозуміти, як використані ним засоби сприяли досягненню комунікативної мети.

3. Комунікативний підхід передбачає мінімальне втручання вчителя в процес комунікації учнів. Він не повинен перебивати, виправляти або керувати ними, а має дати час учням для того, щоб вони згадали необхідні слова й висловили свої думки.

4.. Ефективне вивчення іноземної мови передбачає створення довірливих відносин між співрозмовниками. Комунікація визначається мотивацією до мовлення, спрямованістю на конкретну особу та емоційним забарвленням [9, с. 196]. Дидактична гра – це гра, спрямована на розвиток у дітей потреби в знаннях і активного інтересу до того, що може стати новим джерелом вдосконалення пізнавальних умінь і навичок [14, с. 47].

У початковій школі навчання іноземної мови ігри виконують такі функції: демонстраційну (сприяють соціальному розвитку дітей), інформуючу (дозволити дітям зрозуміти інформацію через гру), формувальну (формувати особистість дитини), коригувальну та стимулюючу. Існує багато навчальних ігор, але при вивченні іноземної мови слід дотримуватися принципу наступності, тобто поступово переходити від ігор, спрямованих на формування мовних навичок, до ігор, які забезпечують подальший розвиток та покращують механізм мовлення. Тобто навчально-ігрова діяльність розглядається як засіб формування та вдосконалення знань, умінь і навичок у процесі вивчення іноземної мови.

Ефективним засобом удосконалення спілкування є створення спеціальної системи комунікативної практики, яка формує вміння та навички, необхідні для продуктивної мовленнєвої діяльності (творчий диктант/переказ; написання висловлювань; ситуативна практика на основі реальних/уявних мовленнєвих ситуацій), синтезу та дає змогу учням правильно будувати синтаксичні конструкції та зв'язні висловлювання за комунікативними завданнями (монолог/діалог).

Для успішного формування усних комунікативних навичок створено комплекс методів навчання, які реалізуються у спільній діяльності учнів у навчальних групах – взаємодія, обмін інформацією та досвідом, розв'язування задач, моделювання ситуації, оцінювати поведінку однокласників і власну поведінку, занурюватися в реальну обстановку і атмосферу, методи діяльності постійно змінюються.

Одна з найпоширеніших класифікацій належить О. П. Мила. У своїй статті методист підкреслює, що гра є основною діяльністю дітей раннього віку і що гра є природним станом дітей.

Вона описує різноманітні ігрові активності, такі як:

1) Активні рухливі ігри, які включають зарядку з командами, розваги з наслідуванням рухів тварин, гру "Кіт і миша" та ігри, спрямовані на підвищення уваги.

2) Використання віршів та пісень, супроводжуваних рухами.

3) Змагальні ігри, де діти формують команди та виконують різноманітні завдання.

4) Ігри з м'ячем, які можуть включати запитання та відповіді, а також переклад слів та фраз з однієї мови на іншу.

5) Настільні ігри, такі як лото, доміно та малювання.

6) Рольові ігри, які передбачають імітацію діалогів з персонажами знаменитих німецьких книг, таких як "Брати Грім", "Мері Поппінс", "Бременські музиканти", "Золота гуска", "Білосніжка", "Гензель і Гретель".

7) Рольові ігри, такі як "У лікаря", "В магазині" і т.д.

Інша класифікація ігор належить Н. Толстовій. Її класифікація має багато спільних рис із класифікацією, запропонованою Т. Рязановою, яка також розрізняла рухливі ігри, рольові ігри тощо. Автор наголошує на необхідності використання рухливих ігор, оскільки рухливі ігри створюють сприятливу основу для розвитку рухливої діяльності дітей, зміцнюють їх здоров'я та допомагають вирішувати певні навчальні та виховні завдання, зокрема вивчення іноземних мов. Рухливі ігри необхідно організовувати за певними правилами, щоб діти могли діяти і спілкуватися одночасно [14, с. 48].

Казка – чудовий, насамперед художній твір, часто заснований на фольклорі. Казки розраховані на дитячу аудиторію, тому навчання тут здійснюється по-особливому – через «диво», часто властиве казкам [17, с. 88].

Літературна казка – жанр, що орієнтується на вигадані твори і тісно пов'язаний з народними казками, але на відміну від казок має певного автора [15, с. 224]. Казки є відображенням культури і загальноосвітніх знань, а головне, багаті різноманітними стилістичними прийомами та зворотами, засвоєння яких позитивно впливає на формування комунікативних здібностей молодших школярів. Казки – це певні зразки людської поведінки, які учні засвоюють у процесі опрацювання казок [15, с. 225]. Для молодших школярів казки зручні багатством повторюваних композиційних прийомів і динамічним

розвитком сюжету, характерним для фольклору. Роль казки в початковій школі досить значна, особливо в процесі вивчення лексики.

Уроки іноземної мови з казковими героями веселі та повчальні для дітей. Процес перевтілення у знайомого з дитинства персонажа допомагає учням подолати мовний бар'єр, адже помиляються не вони, а казкові герої. Постійне використання певних описових слів (ehrlich - щирий, artig - слухняний, treu - вірний, sittsam - чемний, dankbar - вдячний, schön - красивий, fleißig - працюючий), порівняння, фрази, які часто повторюються у певних частинах тексту, а також повтори слів на рівні лексики і синтаксису допомагають розширити словниковий запас учнів, сприяють легшому розумінню та засвоєнню вивченого граматичного матеріалу. Герої казок наділяються певними характерами і діють у конкретних ситуаціях. Саме відсутність надлишкової інформації сприяє однозначній семантизації мовленнєвого матеріалу. Ілюстрації, створені за казками, можуть допомогти дітям краще їх зрозуміти. У цьому головна перевага казки порівняно з іншими літературними творами. Психологи підтвердили, що карикатури, які перебільшують різні ознаки об'єкта, легше розпізнати, ніж фотографії того самого об'єкта. Це відбувається тому, що на фото занадто багато деталей, зайвої інформації.

Такі дослідники, як Дж. Брюстер, С. Джонс, Г. Еліс, К. Тейлор, Х. Хеннінгер описали ефективність використання казок як основного інструменту розвитку комунікативної компетенції на уроках іноземної мови. Незважаючи на методологічні протиріччя та відмінності, викладачі та дослідники визначили кілька характеристик, включаючи хронологічний порядок, повторюваність, передбачуваність, відносно прості граматичні структури, загальну лексику та ілюстрації.

Використання казок на уроках німецької мови сприяє не тільки персоналізації навчання, а й вихованню в учнів мотивації до мовної діяльності. Роль казки полягає у розвитку двох видів мотивації: само мотивації, коли цікавий сам сюжет, і мотивації, яка досягається тим, що учні розуміють, що мова казки зрозуміла. Школярі, особливо молодшого віку, почуваються

задоволеними та впевненими у своїх силах і прагнуть удосконалюватися далі [7, с. 44].

При аналізі лексичного складу казки видно, що вона відповідає початковому рівню вивчення іноземної мови: лексика охоплює поняття "Сім'я", "Будинок", "Їжа"; граматичний матеріал відповідає темам, як *Präsens* (теперішній час), *Imperativ* (наказовий спосіб), *Negation* (заперечення). Сценарій казки розділений на окремі частини, що дає можливість вивчати лексико-граматичний матеріал під час відтворення діалогів у різних ситуаціях: "Знайомство", "У будинку відьми", "У лісі". Крім того, збережена структура сценарію: вступ, основна частина, підйом сюжету і розв'язання, що притаманне для театральних постановок казки.

Досліджуючи особливості формування комунікативної компетенції у молодших школярів, варто звернути увагу на досвід вальдорфської школи. Вальдорфська педагогіка виступає проти ідеї про ранню інтелектуалізацію дітей і тенденцію почати інтенсивне навчання вже на віці 5-6 років. Це обумовлено переконанням, що такий ранній акцент на навчанні може негативно вплинути на здоров'я дитини, викликаючи втомленість та виснаження, які можуть заважати нормальному фізичному розвитку.

Замість цього, вальдорфська педагогіка віддає перевагу більшому акценту на розвиток дитини через гру, творчість та здібності, не тільки розвиток інтелекту, але й емоцій, фізичного розвитку та соціальної компетентності. Вона підкреслює важливість гармонійного розвитку всіх аспектів особистості, забезпечуючи відповідне навчання, що враховує психофізіологічні особливості дитини на кожному етапі її розвитку.

Особливу популярність у вальдорфській методиці викладання іноземних мов здобув метод повної фізичної реакції (TPR – «Total Physical Response») – «це метод навчання іноземної мови через використання фізичних рухів, як реакції на усні стимули, команди, інструкції. Для молодших школярів цей метод використовують у формі рухливих ігор. Цей метод навчання ідеальний

для дітей через властиве їм бажання постійно рухатися, наслідувати, фантазувати» [26, с. 54].

Порівнюючи методика вивчення іноземних мов у вальдорфській школі із загальновизнаними в національних освітніх стандартах методиками вивчення іноземних мов у середніх школах, можна виявити, що концепція вивчення іноземних мов у вальдорфській школі не тільки не суперечить методу навчання на основі здібностей, але вони також надають великого значення принципам спілкування у вивченні іноземної мови.

Висновки до розділу 1.

Розвиток комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку на уроках німецької мови є важливим завданням, яке вимагає комплексного підходу. Для досягнення цієї мети можна використовувати різноманітні методи та форми навчання, які повинні бути спрямовані на створення сприятливої атмосфери на уроці, забезпечення достатньої кількості практики та залучення батьків до процесу навчання. Використання ігрових форм роботи, дидактичних вправ та інтерактивних методів навчання є ефективним способом розвитку комунікативних навичок у дітей молодшого шкільного віку. Гра допомагає дітям розслабитися та відчувати себе комфортно, дидактичні вправи допомагають закріпити отримані знання та навички, а інтерактивні методи навчання дозволяють учням активно брати участь у процесі навчання та співпрацювати один з одним. Створення сприятливої атмосфери на уроці є важливим фактором, який сприяє розвитку комунікативних навичок у дітей. Діти повинні відчувати себе комфортно та впевнено, щоб вони могли вільно спілкуватися. Створити сприятливу атмосферу на уроці можна за допомогою різних методів, наприклад, використовуючи ігри, проведенням цікавих і пізнавальних занять, а також за допомогою створення дружнього та позитивного клімату в класі.

РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

2.1. Діагностика рівнів розвитку комунікативної компетентності молодших школярів

Вивчення, аналіз та узагальнення наукової літератури дозволили встановити, що якісний аналіз результатів виконання завдань засвідчив, що комунікативна компетентність молодших школярів значно відстає від норми. У молодших школярів спостерігалися значні труднощі при розумінні значень окремих слів та словосполучень. Вони мали обмеженість у знанні лексичних полів, що проявлялося у неспроможності утворити ряд слів за спільною ознакою або знайти узагальнююче слово. Більшість дітей мали проблеми з точним розумінням та поясненням значень слів, зокрема важко було називати предмет за його описом та підбирати прикметники до іменників.

Серед найбільш поширених лексичних помилок було вживання слів у неправильному або неприпустимому для них контексті (вербальні парафрази), недостатнє вміння ідентифікувати предмет за описом, обмежене володіння загальними поняттями, обмежений словниковий запас та розуміння значень слів, а також недостатні навички утворення нових слів.

У зв'язку з цим вважаємо необхідним визначити наявний рівень комунікативної компетентності молодших школярів.

Експериментальне дослідження проводилося нами на базі спеціалізованої школи №40 м.Києва. Увесь процес експериментального дослідження тривав 4 місяці.

В експерименті брали участь 30 молодших школярів. Ми відібрали 15 осіб до експериментальної групи та 15 осіб – до контрольної.

Нами була створена експериментальна діагностична методика «Діагностика комунікативної компетентності», яка базувалася на визначенні рівня сформованості комунікативна компетентність молодших школярів.

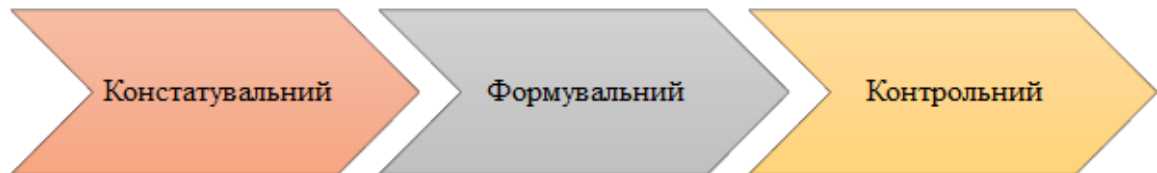

Рис. 2.1. Етапи експериментального дослідження

Метою констатувального експерименту є діагностика комунікативної компетентності молодших школярів.

Критеріями комунікативної компетентності у дитини визначено різні аспекти мовленнєвої компетенції, які мають відповідні показники:

Лексична компетенція, яка характеризується здатністю дитини добирати синоніми, пояснювати значення слів.

Фонетична компетенція, що включає правильну вимову звуків, розвиток фонематичного слуху та виразність мовлення.

Граматична компетенція, яка проявляється у використанні граматичних форм рідної мови згідно з відповідними правилами та нормами граматики.

Комунікативна компетенція, яка включає вміння будувати діалог з партнером, переказувати казку, а також складати розповідь на задану тему.

Ці показники визначають різні аспекти мовленнєвої компетенції та враховують ключові навички, необхідні для ефективного комунікаційного процесу.

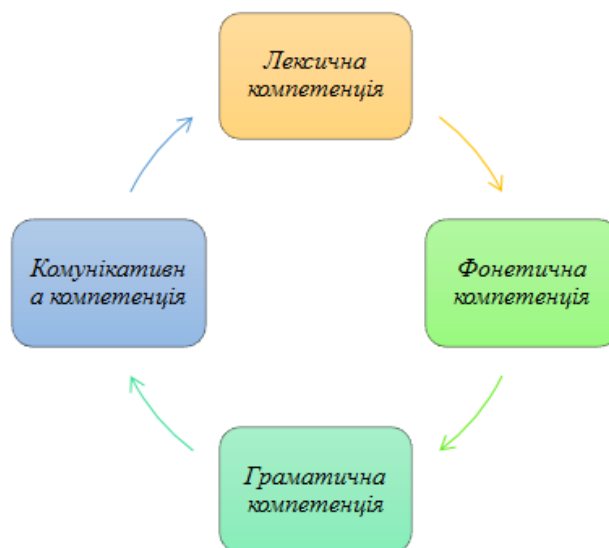

Рис. 2.2. Критерії комунікативної компетентності молодших школярів

Для досягнення мети нами були використані такі завдання:

Таблиця 2.1

Короткий зміст експериментальних завдань для діагностики комунікативної компетентності молодших школярів

Компетенція	Завдання	Мета
Лексична	Добрати синоніми	Оцінити здатність дитини знаходити та використовувати слова зі схожими або близькими значеннями
	Пояснити значення слова	Передбачає перевірку здатності дитини розуміти і пояснювати значення слів або понять
	Добрати узагальнююче слово	Це включає визначення здатності дитини вказати загальний термін або слово, яке відповідає певним ознакам або характеристикам предметів чи явищ.
Фонематична	Утворити нові слова	Це завдання передбачає перевірку уміння дітей розрізняти голосні звуки у словах і замінити їх на інші голосні.
Фонематична	Знаходження слів на заданий звук	Це завдання передбачає перевірку здатності дітей виявляти слова, які містять певний звук.
	Знаходження звуку у слові на слух	Це завдання передбачає перевірку вміння дитини ідентифікувати та визначати звук у слові під час його вимови або на слух.
Граматична	Складання речень за предметними картинками	Для перевірки цього вміння можна подати набір картинок і попросити дітей створити речення, які описують

		зображені предмети або ситуації на картинках.
	Узгодження іменників з займенниками	Це завдання спрямоване на перевірку розуміння учнями відповідності між іменниками та займенниками.
	Утворення слів за допомогою суфіксів	Для перевірки цього вміння можна дати дітям слова у базовій формі та попросити їх утворити нові слова за допомогою додавання різних суфіксів.
Діалогічна та монологічна	Вміння невимушено вести бесіду на задану тему	Для оцінки цього можна запропонувати дітям обговорити конкретну тему, дати можливість висловити власні думки, почути думки інших та спробувати підтримувати розмову.
	Уміння послідовно викладати картинку за сюжетом та переказувати казку	Запропонуйте набір картинок або розповідь, яка складається з картинок, та попросіть дітей викласти їх у вірній послідовності або переказати сюжет казки.
	Самостійне продумування сюжету розповіді та вільне складання її	Надайте дітям тему чи картинку і попросіть їх створити розповідь на основі цієї теми, дозволяючи їм самостійно розвивати сюжет та використовувати влучні вислови.
	Колективне продумування сюжету та послідовне його викладання	Розділіть дітей на групи та запропонуйте кожній групі розвинути сюжет історії, дозволяючи кожній дитині додавати свої ідеї. Потім прослідкуйте, як кожна група викладає сюжет у послідовному порядку.

Для оцінки рівня сформованості комунікативної компетентності молодших школярів пропонуємо наступну шкалу:

До *високого рівня* розвитку комунікативної компетентності молодших школярів входять діти, які вміють підбирати синоніми до всіх пропонованих слів і пояснювати їх значення; вміють визначати звуки у словах та знаходити слова за заданим звуком; під час розмови легко та розгорнуто відповідають на запитання і ставлять свої власні; послідовно відтворюють картинку та розповідають повністю казку; самостійно формують сюжет та розгорнуто висловлюють розповідь; активно беруть участь у груповій роботі, вносять корективи та пропонують свої ідеї.

До *середнього рівня* розвитку комунікативної компетентності молодших школярів входять діти, які змогли підібрати синоніми до 6-8 запропонованих слів, хоча не в повному обсязі пояснили значення цих слів. Вони можуть віднайти звук у слові, але не можуть визначити слова за заданим звуком. Під час бесіди вони виявлялися менш активними, відповідали на запитання вихователя не повністю, рідко ставили запитання у відповідь. Їхня здатність правильно або з незначною помилкою викладати малюнки, а також переказувати казку потребує незначної допомоги. Вони відчують труднощі у придумуванні сюжету та складанні розповіді. Під час групової роботи вони брали менш активну участь, проте намагалися вносити свої ідеї.

До *низького рівня* розвитку комунікативної компетентності молодших школярів відносяться діти, які здатні підібрати синоніми до 1-3 слів, але не мають можливості пояснити значення цих слів без допомоги або підказки. Вони потребують більше часу для розпізнавання звуків у словах і не в змозі відшукати слова за заданим звуком. У процесі бесіди ці діти виявляють пасивну поведінку, відповідаючи іноді на запитання вчителя, але зазвичай обмежуються простими реченнями і не ініціюють запитання.

Рис. 2.3. Рівні розвитку комунікативної компетентності молодших школярів

Після оцінки рівнів розвитку комунікативної компетентності ми провели бесіду для оцінки ступеня сформованості цієї компетентності у молодших школярів. В результаті ми виявили, що певні труднощі, які ми передбачали, виникають у дітей через конкретні особливості їхніх мовленнєвих навичок. Лише кілька дітей змогли виразно представити складові лексичної сторони мовлення.

У молодших школярів є уявлення про лексичну сторону мовлення і спілкування з однолітками, але вони не повні, не конкретні. Більшість із них розуміють ситуацію, що містить моральний сенс, бачать необхідність у співчутті, наданні практичної допомоги. На жаль, є діти, які проявляють байдужість до емоційного стану однолітків, а у ряді випадків навіть демонструють негативне ставлення.

Питання щодо засвоєння уявлень про норми моралі, які регулюють ставлення дитини до оточуючих людей, займає важливе місце у вихованні гуманних взаємин молодших школярів з однолітками. Однак одного знання дитиною моральних правил і норм недостатньо, щоб вони стали засобом саморегуляції реальної поведінки і взаємин з однолітками.

Близько у половини молодших школярів (53% та 48% комунікативні знання на практиці сформовані на середньому рівні, високий рівень здатності робити правильний, морально обґрунтований вибір поведінки в різних ситуаціях показали 33% молодших школярів у обох групах, 14% та 19% молодших школярів, що брали участь у дослідженні, продемонстрували низький рівень сформованості діяльнісного критерію комунікативної компетентності молодших школярів.

Зіставляючи результати, отримані під час бесід з дітьми, діагностичної методики «Діагностика комунікативної компетентності» та у спостереженнях за ними у ситуаціях реального спілкування, нами було виявлено невідповідність між моральними уявленнями, наявними у молодших школярів, і рівнем прояву їх реального ставлення до однолітків.

Це наочно демонструє таблиця 2.2, побудована за результатами виконання діагностичних завдань.

Таблиця 2.2

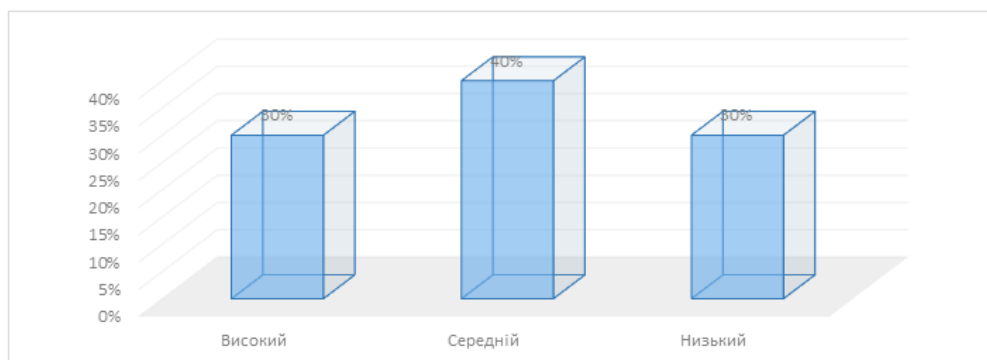

Рис. 2.4. Результати діагностики рівня розвитку комунікативної компетентності молодших школярів на констатувальному етапі експерименту (ЕГ)

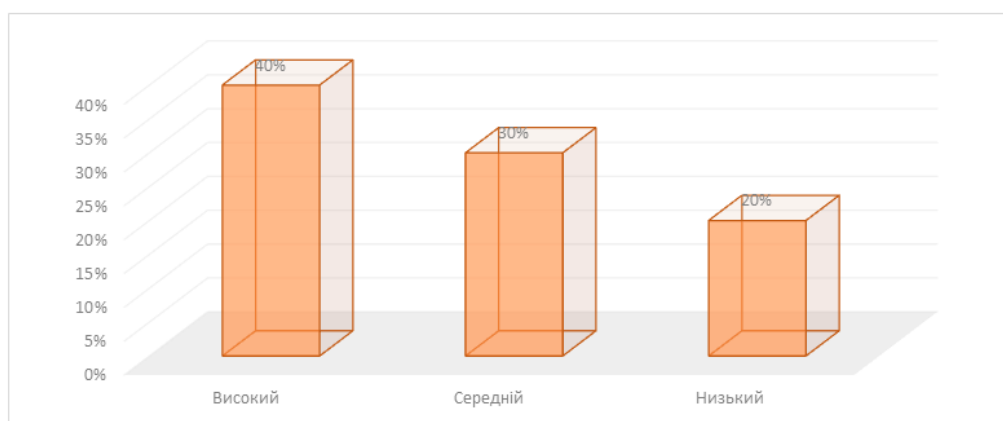

Рис. 2.5. Результати діагностики рівня розвитку комунікативної компетентності молодших школярів на констатувальному етапі експерименту (КГ)

Отже, нами був відзначений досить низький рівень сформованості комунікативної компетентності молодших школярів. З діаграми (рис 2.4 та 2.5.) видно, що комунікативна компетентність у обох досліджуваних групах сформована приблизно на однаковому рівні, адже 40% молодших школярів з контрольної групи та 30% експериментальної продемонстрували високий рівень сформованості комунікативної компетентності, 40% та 30% відповідно виявили середній рівень сформованості усіх критеріїв комунікативної компетентності, 30% дітей експериментальної групи показали низький рівень, та 20% дітей контрольної групи відповідно. Результати першого етапу

**Результати діагностики рівня розвитку комунікативної компетентності
молодших школярів на констатувальному етапі експерименту**

Рівень	Експериментальна група		Контрольна група	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
Високий	4	30%	9	40%
Середній	7	40%	4	30%
Низький	4	30%	2	20%

експерименту показали, що рівень розвитку комунікативних здібностей молодших школярів не відповідає їх віковим можливостям. Отже, результати діагностики комунікативної компетентності дітей свідчать про необхідність розробки та впровадження комплексу заходів з урахуванням організаційно-педагогічних умов. Мета цих заходів полягає в формуванні комунікативної компетентності молодших школярів під час навчання німецької мови на початковому етапі.

2.2. Система роботи щодо розвитку комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку на уроках німецької мови на початковому етапі

На другому етапі дослідження ми розробили методику з розвитку комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови

на початковому етапі. При цьому зміст виховної діяльності у контрольній групі не змінювався, мінявся характер її проведення у експериментальній групі.

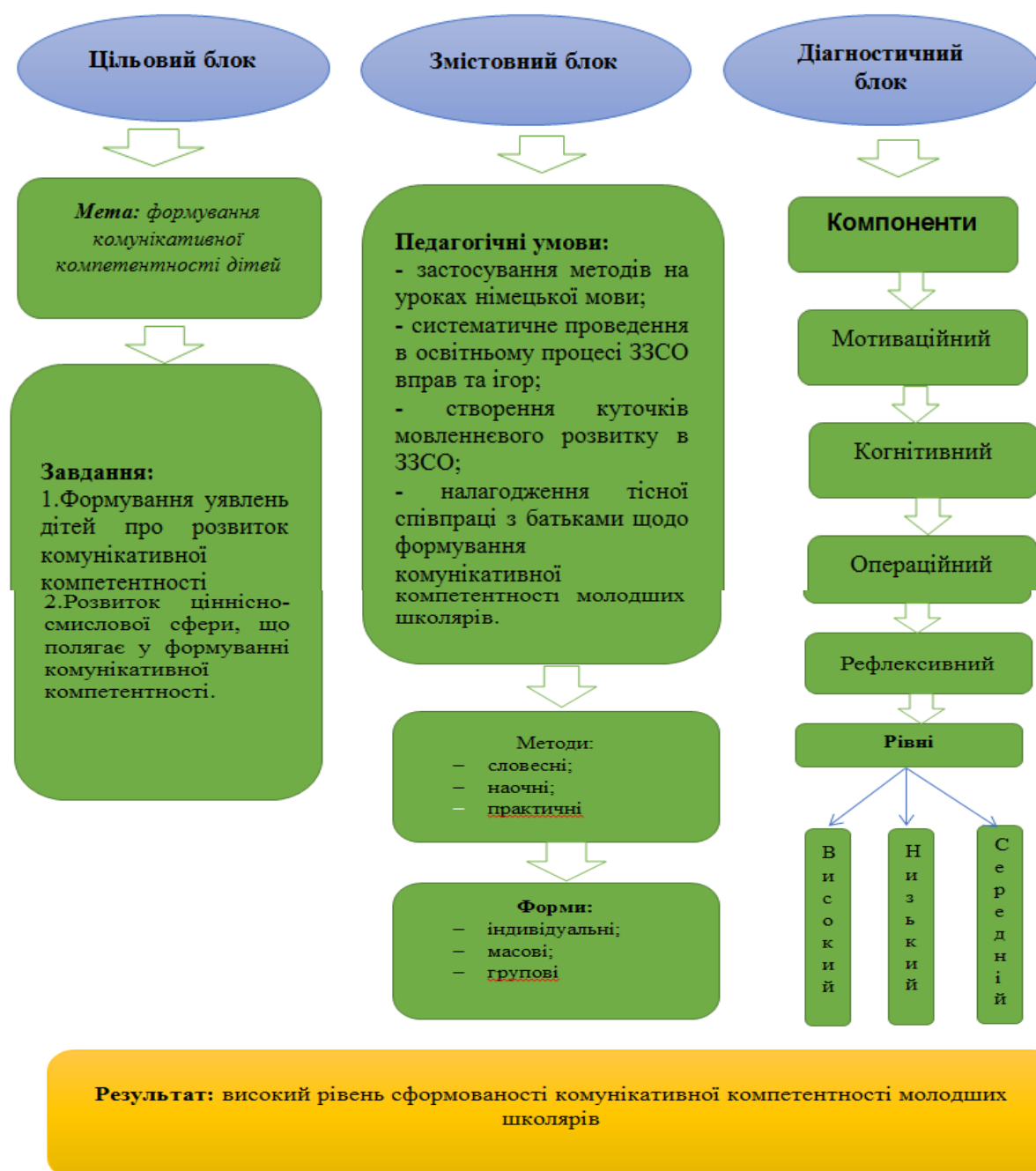

Рис. 2.6. Модель формувального експерименту

Результати констатувального експерименту засвідчили необхідність вдосконалення методики формування комунікативної компетентності молодших школярів. Відтак нами було розроблено спеціальну авторську організаційно-педагогічну модель «Формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови на початковому етапі», яку буде реалізовано під час формувального експерименту.

Мета формувального експерименту – перевірка ефективності розвитку комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови на початковому етапі.

Процес навчання включає розвиток навичок читання (читання вголос і читання про себе), а також уміння розуміти зміст прочитаного. Освоєння навичок читання відіграє ключову роль на початкових етапах. Це поняття включає в себе здатність школярів швидко засвоювати і пов'язувати графічні зображення (літери) з відповідними слухо-моторними навичками, тобто оволодівати співвідношенням букв і звуків, об'єднувати зорово сприйняті матеріали в змістовні групи (системи). Водночас казки можна використовувати не лише як матеріал для читання, а й як прийом навчання читанню.

Для розвитку навичок спілкування через казку "Hänsel und Gretel" виявилось корисним проведення попереднього читання та обговорення ілюстрованої версії цієї казки з метою переконатися, що зміст є зрозумілим для дітей. Наступним етапом є обговорення країни, де відбувається подія казки, імен головних героїв, їхніх осель (в контексті місцевих легенд), виявлення улюблених персонажів та найяскравіших моментів. Ці розмови стимулюють бажання дітей активно брати участь у розумінні та тлумаченні казок. Для домашнього завдання можна запропонувати дітям намалювати їх улюбленого героя або створити веселий сюжет.

У процесі ознайомлення з лексичним матеріалом корисним є представлення основних персонажів та відтворення сюжету казки. Також варто використовувати фотографії людей, предметів побуту та інших невідомих слів, називаючи їх вголос: наприклад, der Stein – камінь, der Weg – дорога, der Stall –

стайня, der Finger – палець, der Wald – ліс, der Fussboden – підлога, der Besen – мітла, das Gold – золото, der Vater – батько, die Kinder – діти, der Sohn – син, die Tochter – дочка, die Frau – жінка, die Mutter – мати, das Essen – їжа, das Brot – хліб, die Schokolade – шоколад, der Mann – чоловік, die Hexe – відьма, der Pfefferkuchen – пряник.

Нові дієслова та прикметники (arbeiten, bringen, essen, kommen, reinkommen, schauen, zeigen, werfen, wohnen, dünn, dick, faul, reich) вводилися за допомогою невербальних методів спілкування, таких як жести та міміка, і лише тоді, коли значення слова залишалось незрозумілим дітям, вчитель надавав його переклад рідною мовою. Особливу роль відігравала інтонація вчителя при поясненні вимов та вигуків: "Hm, das schmeckt gut!" (Ммм, це смакує добре!), "Wie schön!" (Як гарно!), "Wie denn?" (Як так?), "Dumme Gans!" (Дурна гуска!), "Ich kann nicht." (Я не можу), "Ich habe Angst!" (Я боюся!), "Ich habe gern." (Мені подобається), "Das gefällt mir nicht." (Мені це не подобається), "Ich habe Hunger!" (Я голодний!), "Ich habe eine Idee!" (У мене є ідея!).

Замальовки, зроблені учнями на уроці, допомагають засвоїти мовний матеріал, запам'ятати сюжети, дії головних героїв, мовні переходи: am Morgen (зображення сонця, яке сходить), am Tag (сонце в небі), am Abend (місяць в небі).

Абстрактні вирази «Ich habe Angst, ich habe gern, ekelig, pfui, das gefällt mir nicht» запам'ятовуються за допомогою невербальної комунікації, приділяючи особливу увагу емоціям.

Діаграми асоціацій відіграють ключову роль у процесі запам'ятовування нового словникового матеріалу: Gretel (ліс, підлога, мітла, золото), Hänsel (камінь, дорога, хлів, палець), Mutter (їжа, хліб, шоколад, чоловік), Vater (діти, син, донька, жінка), Hexe (пряник, хатинка, вогонь, піч). Ефективним є використання карток із зображенням основних персонажів.

Завдяки своїм унікальним характеристикам казки стають значущою основою раннього навчання. Казку є цікавішою та доступнішою для школярів, ніж інші літературні жанри. Оскільки сюжет казок насичений чудесами,

незвичайними подіями, описами зустрічей з феями та чарівниками, що володіють чарівною силою, він мимоволі привертає увагу дітей і відповідає потребам віку: прагненню до перевтілення, потягу до всього таємничого. і чарівні інтереси є звичайним явищем для дітей у казках.

Під час прослуховування казок учні молодшого шкільного віку можуть відчувати переживання фантастичного героя, розвинути до нього симпатію та співчуття, що викликає у дітей самостійну творчу діяльність і фантазії. Використання казок під час уроків німецької мови (зокрема, німецької) дає можливість вчителю враховувати не лише досвід дітей, а й їхню уяву.

Для розвитку комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови на початковому етапі були запропоновані такі ігри:

Гра Wie heißt du?

Мета: активізація питально-відповідної взаємодії в іншомовному спілкуванні.

Хід гри: для кожного учня необхідно підготувати аркуш паперу. Учень написав на папері своє повне ім'я. Усі папірці збирає вчитель і роздає гравцям, і кожен отримує папірець з іменем незнайомої людини. Потім гравці повинні знайти особу, чиє ім'я написано на їх аркуші паперу. Вони ходять по кімнаті від гравця до гравця і ставлять їм запитання (Як тебе звати?). Коли гравець знаходить свого партнера, він повинен рекомендувати його групі.

Гра Was ist das?

Мета: навчити запитувати та відповідати про предмети.

Хід гри: учитель заздалегідь готує предметні малюнки відповідно до кількості учнів у класі і вкладає кожен малюнок у конверт. Якщо вчитель не впевнений, чи запам'ятали учні назви предметів, він підпише їх. Один учень узяв конверт і розглянув малюнок. Другий учень повинен вгадати, що

намальовано, запитуючи про розмір, форму, колір і призначення предмета. Якщо учень вгадає назву теми за допомогою п'яти питань, йому нараховується один бал, якщо ні – бал отримує його партнер. Далі другий учень бере конверт, і таким же чином перший учень намагається вгадати, яке зображення предмета знаходиться в конверті. Потім до столу підходить інша пара, і гра триває, доки не візьмуть участь усі учні.

Таким чином, розроблена нами система роботи мала на меті формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови на початковому етапі. В роботі по формуванню у молодших школярів комунікативної компетентності можуть використовуватися різні методи і засоби на уроках німецької мови. Для того, щоб отримати конкретну інформацію про те, які зміни відбулися у рівні досліджуваних уявлень молодших школярів, ми провели заключну частину експериментального дослідження, яка включала контрольне діагностування. Прийоми казок та ігор сприяли розвитку комунікативної компетентності молодших школярів. Разом з тим, розроблені нами завдання сприяли тому, що діти вчилися переносити отримані вміння у самостійну діяльність.

2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження

На контрольному етапі експериментального дослідження ми здійснили перевірку ефективності розвитку комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови на початковому етапі. Проведено повторне оцінювання рівнів розвитку комунікативної компетентності молодших школярів за допомогою діагностичних методик, що використовувалися на етапі початкового дослідження.

Аналіз результатів діагностичних даних контрольного експерименту показав значне зростання показників пізнавального (когнітивного) критерію в експериментальній групі.

Проведене нами спостереження та результати контрольної діагностики засвідчили, що значно збільшилась кількість дітей молодшого шкільного віку, які мають високий рівень розвитку комунікативної компетентності. На основі усереднених показників комунікативної компетентності молодших школярів із таблиць *додатку Б* ми побудували порівняльну таблицю 2.4, у якій видно, як змінились кількісні показники рівнів сформованості комунікативної компетентності молодших школярів обох досліджуваних груп на констатувальному етапі та після проведеної системи виховних занять на уроках німецької мови у експериментальній групі.

Таблиця 2.4

**Результати діагностики рівня розвитку комунікативної компетентності
молодших школярів на контрольному етапі експерименту**

Рівень	Експериментальна група		Контрольна група	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
Високий	12	80%	8	50%
Середній	3	20%	5	30%
Низький	0	0%	2	20%

Із таблиці 2.4 стає зрозуміло, як змінилися загальні показники сформованості комунікативної компетентності молодших школярів на контрольному етапі дослідження. У експериментальній групі кількість дітей з високим рівнем комунікативної компетентності зросла до 80%, натомість кількість дітей із середнім рівнем – 20%, не залишилась кількість дітей молодшого шкільного віку із низьким рівнем досліджуваних якостей (0%). У контрольній групі змін не виявилось.

Аналіз показників сформованості комунікативної компетентності молодших школярів на основі відносних показників, які визначено за трьома критеріями: пізнавальним, емоційним та практичним, дав змогу виявити загальну тенденцію зростання кількості молодших школярів, рівень сформованості яких визначено як високий в експериментальній групі.

Динаміку змін рівнів сформованості комунікативної компетентності молодших школярів експериментальної групи до та після завершення формульального експерименту нами проілюстровано на рис. 2.7.

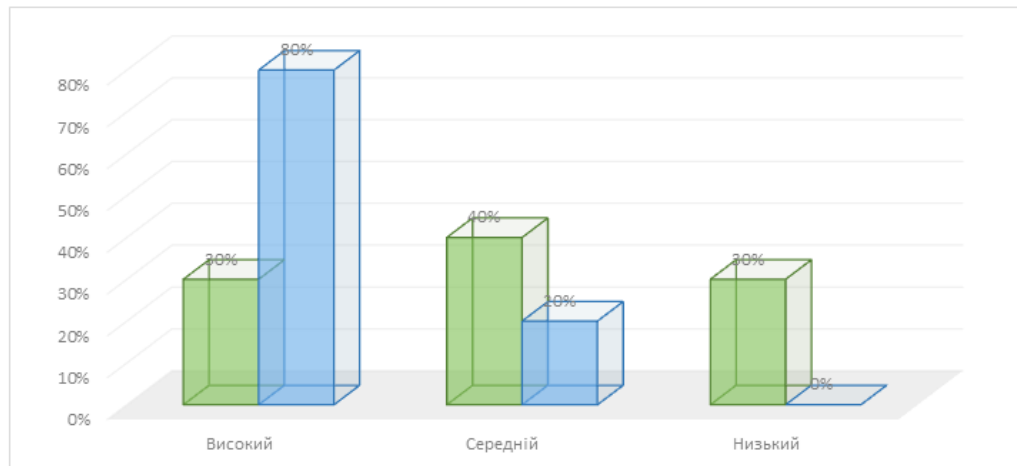

Рис 2.7. Динаміка зміни рівнів сформованості комунікативної компетентності молодших школярів експериментальної групи на початку спостереження та після проведеної роботи

Отримана інформація підтверджує раніше зроблені висновки щодо успішності проведеного дослідження та ефективності його результатів. Нами також проаналізовано якісні показники комунікативної компетентності молодших школярів, рівень вихованості яких після проведення формульального експерименту констатовано як високий та середній. Молодші школярі з високим рівнем сформованості комунікативної компетентності відрізняються чіткими знаннями комунікативних понять, таких як мовлення, комунікація, мова, мовленнєва діяльність, мовленнєва активність тощо, сформованістю стійкої системи мотивацій.

Аналіз результатів експериментального дослідження підтверджує, що уроки німецької мови на початковому рівні, побудовані на взаємодії у формі діалогу та врахуванні вікових особливостей, сприяють розвитку учнів у процесі самопізнання та самовиховання. Такий підхід формує навички роботи в групі та сприяє покращенню взаємин у класному колективі.

Висновки до розділу 2.

Ефективність розробленої та експериментально перевіреної нами технології формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови на початковому етапі на основі визначених методів та форм була доведена результатами формування комунікативної компетентності. Враховуючи отримані дані можемо зробити висновок, що використання казок та ігор на уроках німецької мови на початковому етапі значно підвищує рівень комунікативної компетентності молодших школярів.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши формування комунікативної компетентності на уроках німецької мови на початковому етапі, можна зробити наступні висновки:

У науковій літературі поняття комунікативної компетентності визначається як сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування людини з іншими людьми в різних сферах життєдіяльності. Комунікативна компетентність є важливою складовою особистості, яка визначає її успіх у професійній, соціальній і особистій сферах. Розвиток комунікативної компетентності є важливим завданням для кожної людини. Це завдання може бути вирішене шляхом цілеспрямованої роботи над собою, а також за допомогою спеціально розроблених навчальних програм і тренінгів. Іншомовна комунікативна здатність є не тільки зовнішньою символічною системою, що обслуговує спілкування, а й невід'ємним атрибутом самої людини, її психологічних і психофізіологічних функцій. Іншомовна комунікативна здатність має складну структуру і виявляється у взаємодії та взаємопроникненні пізнавальної, лінгвістичної, соціокультурної та навчальної діяльності.

У молодших школярів виникає велика потреба взаємодії з ровесниками. Для них особливо важлива думка та оцінка інших дітей. Вони уникають поведінки, яку сприймають як недоречну або неприйнятну серед однолітків. Важливо розвивати у них комунікативні навички та елементи мовного етикету, такі як вітання, прощання, вживання імені та інші. Діти цього віку виявляють самостійність і активність, що виявляється у вирішенні завдань, які виникають під час гри, обранні теми гри, а також у проведенні розслідувань і формуванні власних суджень. З шести років починає розвиватися схильність до певних видів діяльності, інтерес до розуміння світу не в цілому, а в різних його сферах. До цього ж періоду відносяться перші переконливі прояви раннього розвитку здібностей та обдарованості (художньої, математичної, академічної тощо).

Розвиток комунікативної компетентності у дітей молодшого шкільного віку на уроках німецької мови є важливим завданням, яке вимагає комплексного підходу. Для досягнення цієї мети можна використовувати різноманітні методи та форми навчання, які повинні бути спрямовані на створення сприятливої атмосфери на уроці, забезпечення достатньої кількості практики та залучення батьків до процесу навчання. Використання гри, дидактичних вправ та інтерактивних методів навчання є ефективним способом розвитку комунікативних навичок у дітей молодшого шкільного віку. Гра допомагає дітям розслабитися та відчувати себе комфортно, дидактичні вправи допомагають закріпити отримані знання та навички, а інтерактивні методи навчання дозволяють учням активно брати участь у процесі навчання та співпрацювати один з одним. Створення сприятливої атмосфери на уроці є важливим фактором, який сприяє розвитку комунікативних навичок у дітей. Діти повинні відчувати себе комфортно та впевнено, щоб вони могли вільно спілкуватися.

Нами проведене експериментальне дослідження розвитку комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови на початковому етапі. Результати констатувального етапу експерименту дозволили дійти висновку про те, що рівень сформованості комунікативної компетентності молодших школярів не відповідає їх віковим можливостям. Тож результати діагностики комунікативної компетентності молодших школярів свідчать про необхідність розробки та проведення комплексу заходів із врахуванням необхідних організаційно-педагогічних умов, зміст яких спрямований на формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови на початковому етапі.

Розроблена нами система роботи мала на меті формування комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови на початковому етапі. В роботі по формуванню у молодших школярів комунікативної компетентності можуть використовуватися різні методи і засоби на уроках німецької мови. Для того, щоб отримати конкретну

інформацію про те, які зміни відбулися у рівні досліджуваних уявлень молодших школярів, ми провели заключну частину експериментального дослідження, яка включала контрольне діагностування. Прийоми казок та ігор сприяли розвитку комунікативної компетентності молодших школярів. Разом з тим, розроблені нами завдання сприяли тому, що діти вчилися переносити отримані вміння у самостійну діяльність.

На контрольному етапі експериментального дослідження ми здійснили перевірку ефективності розвитку комунікативної компетентності молодших школярів на уроках німецької мови на початковому етапі. Змінилися загальні показники сформованості комунікативної компетентності молодших школярів на контрольному етапі дослідження. У експериментальній групі кількість дітей з високим рівнем комунікативної компетентності зростає до 80%, натомість кількість дітей із середнім рівнем – 20%, не залишилась кількість дітей молодшого шкільного віку із низьким рівнем досліджуваних якостей (0%). У контрольній групі змін не виявилось.

Розроблена та експериментально перевірена методика для формування комунікативної компетентності у молодших школярів під час навчання німецької мови на початковому етапі була об'єктом дослідження. Отримані результати підтвердили успішність цієї методики у покращенні рівня комунікативної компетентності у дітей цього вікового діапазону. Це підтверджує, що використання казок та ігор на уроках німецької мови на початковому етапі дієво підвищує їх здатність до спілкування й майстерність у мовленні.